

Kotimainen elokuva aallonharjalla

Vuosi 1999 oli suomalaisen pitkän elokuvan epävirallinen juhlavuosi: kotimaisiin elokuviin myytiin vajaat 1,8 miljoonaa lippua eli lähes kymmenkertainen määrä 1990-luvun heikoimpaan vuoteen 1994 verrattuna. Katsojaluvuissa mitaten näyttösten kotimaisuusaste nousi 25:een prosenttiin, mikä on eurooppalaisittainkin kova luku. Menestyksen junaa vetivät ennen kaikkea *Rukajärven tie*, *Poika ja ilves* ja *Häijt*, joiden ohella katsotuimpien joukkoon nousi vain yksi ulkomainen tuotanto, *Star Wars Episodi I*.

Suomalaisen suosinta näyttää jatkuvan kohtuullisena myös tänä vuonna. "Suosiobuumiksi" nimetyn ilmiön takana on välttämättä monen tekijän vaikutusta, mutta yhteensattumien summasta ei kannata puhua. Huolimatta siitä, ettei laatu ole yksiselitteinen käsite, vallitsee melko laaja konsensus siitä, että uudet kotimaiset elokuvat ovat paitsi suosittumia myös kiistattomasti parempia kuin takavuosina. Laadun hyväksi on tehty määrätietoista työtä monella suunnalla.

Todisteita yleisestä tason noususta nähtiin maaliskuussa myös Tampereen lyhytelokuvajuhlilla, jossa kotimainen kilpailusarja sisälsi vakuuttavia näyttöjä monessa eri lajityypissä ja tyylilajissa. Jo useamman vuoden ajan kotimaisen dokumentarismien taso on ollut hyvä, ja nyt saatiin iloita myös fiktioiden linjakkuudesta. Havainto korostui kansainvälisen kilpailusarjan tarjotessa kohtuullisen aneemista elokuvailmaisua – siitä huolimatta että kilpailuun tarjottujen elokuvien määrä oli suurempi kuin koskaan.

Elokuva-ammattilaisten koulutus näyttää Suomessa kehittyneen eteenpäin, eikä tämä tarkoita pelkästään ohjaajia, vaan esimerkiksi kuvauksen, valon, äänen, lavastuksen ja leikkauksen ammattilaisia. Taideteollisen korkeakoulun ohella ammattikorkeakoulujen video-osastoilla kehittyy lahjakkaita idea- ja käsityöläisiä. Sekin näkyi Tampereen filkkareilla: Tampereen AMK:n taiteen ja viestinnän osaston (TTVO) opiskelijoiden erikoisnäytöksessä esimerkiksi Kung-fu -elokuvan parodia ja räävittömät nukkeanimaatiot nostivat uskoa yhä uusiin aluevaltauksiin.

Erityiset koulutus- ja tuotantoprojektit ovat kantaneet hyvin hedelmää. Nuorten ohjaajien parin vuoden takainen koulutusprojekti "Sparrausrinki", jonka rahoittivat SES, AVEK, YLE ja MTV3, nosti maineeseen esimerkiksi *Markku Pölosen*, ja nyt vanhat sparrausrinkiläiset *Heikki Kujanpää* ja *Esa Illi* palkittiin molemmat Tampereen elokuvajuhlilla (*Pieni pyhiinvaellus* ja *Apinajuttu*). Dokumenttielokuva kehittyi Suomessa erinomaisesti Yleisradion *Jarmo Jääskeläisen* vuonna 1991 käynnistämässä dokumenttiprojektissa, joka paitsi tarjosi tuotantorahaa, myös nosti säännöllisten esityspaikkojen ja ulkomaisen tuonnin avulla dokumentin huomioarvoa tv-ruuduissa.

Elokuvien sisältöä on parantanut myös rahoitusjärjestelmän kehittyminen.

Suomen elokuvasäätiö on yksinkertaistanut rahanjakoaan mm. luopumalla kokonaan hallintoneuvostosta. SESin tuki sisältää nykyään taloudellista tukea (ja kontrollia) tuotantoketjun alusta aina levitystukeen asti. Käsikirjoituksilta vaaditaan paljon ennen tuotannon käynnistämistä, ja toisaalta käsikirjoitusten kehittämisen saa aikaisempaa paremmin rahoitusta. Tuotantosuunnitelmilta ja budjeteilta vaaditaan entistä suurempaa tarkkuutta. Säätiö pyrkii nykyään tietoisesti tukemaan eri kohdeyleisöjen ja lajityyppien elokuvia – sekä populaaria, yleisöhakuista elokuvaa että uutta ilmaisua. Kun lisäksi Yleisradio osallistuu entistä systemaattisemmin elokuvien rahoitukseen, ovat budjetit kasvaneet ja tarjonta monipuolisinut. Keskenkokoisuuden leima ei enää hallitse suomalaisia elokuvia.

Myös elokuvien sisällöstä riippumattomia menestystekijöitä löytyy. Kotimaisten elokuvien markkinointi on tehostunut, osin amerikkalaisien oppien ja kansainvälisten levitysyhtiöiden tuella. SESin (elokuvasäätiön) ja SETSIn (elokuvatutkimuksen seura) kotimaisen elokuvan seminaarissa huhtikuussa puhunut tutkija *Kimmo Laine* Suomen elokuva-arkistosta piti merkittävänä sitäkin, että tiedotusvälineet ovat alkaneet suhtautua kotimaiseen elokuvan myönteisesti: esimerkiksi TV-1:n pääuutislähetys noteerasi viime vuonna lähes jokaisen kotimaisen eloku-
kuvan ensi-illan. Uudet mukavat rypäleatterit ja elokuvakeskukset ovat lisän-

30 ja risat -sukupolven elävää kuvausta. Esa Illin *Apinajuttu* sai Tampereen elokuvajuhlilla sekä Risto Jarvan palkinnon että yhden erikoispalkinnoista.

neet teatterielokuvan hohtoa, ja ehkä osaltaan houkutelleet myös aikuisyleisöä liikkeelle. Esimerkiksi Helsingin Tennispalatsin osuus kaikista kaupungin elokuvakäynneistä oli Finnkinnon ilmoituksen mukaan peräti 58%.

Mahdollisesti suosioboomissa on kysymys myös uudesta kansallistunteen kai-
puusta Euroopan yhdentymisen nakertaessa perinteistä valtiollista itsellisyyttä. Tähän viittaa se, että monet viime vuosien suosituimmista kotimaisista elokuvat ovat ponnistaneet kansallista nostalgiaa huokuvista aiheista kuten sodasta, häjyistä, tukkilaisista, Lapista ja luonnosta. Myös muualla Euroopassa oma tuotanto on alkanut pärjätä Hollywoodille entistä paremmin. Esimerkiksi Tanskassa kotimaisten elokuvien markkinaosuus nousi viime vuonna lähes 30 prosenttiin, mikä oli korkein luku kahteenkymmeneen vuoteen. (Mieluisin tanskalaisyleisölle oli *Susanne Bierin* komedia *Den Eneste Ene* joka muuten olisi hauska nähdä laajassa levityksessä Suomessakin.)

Aivan kaikki ei suomalaisessa elokuvassa varmasti ole vielä hyvässä tolalla. Esimerkiksi lastenelokuvia ei Suomessa tehty viime vuonna ainuttakaan. *Olli Saarelan* ohjaama tarina Röllin-Peikosta on luvassa vasta syyskuksi 2001. Ehkä seuraava kansallinen kehitysprojekti kannattaisikin suunnata lasten ja nuorten elokuvan suuntaan.

Tulevaisuuden riskinä on entisten menestysaiheiden kaavamainen toistaminen. Mikäli valkokankailla tarjotaan myös ensi vuonna yksi pohjalaiselokuva, pari jatkosotaa, seksikäs nuorisokuvaus ja kuolleen iskelmä tähden elämäntarina, voi alkaa jo kyllästyttää.

Lisätietoja:

www.tampere.fi/festival/film/
www.yle.fi/d-projekti/
www.ses.fi/frames/Elokuvat.htm
www.sea.fi
www.uta.fi/~typena/sets/